

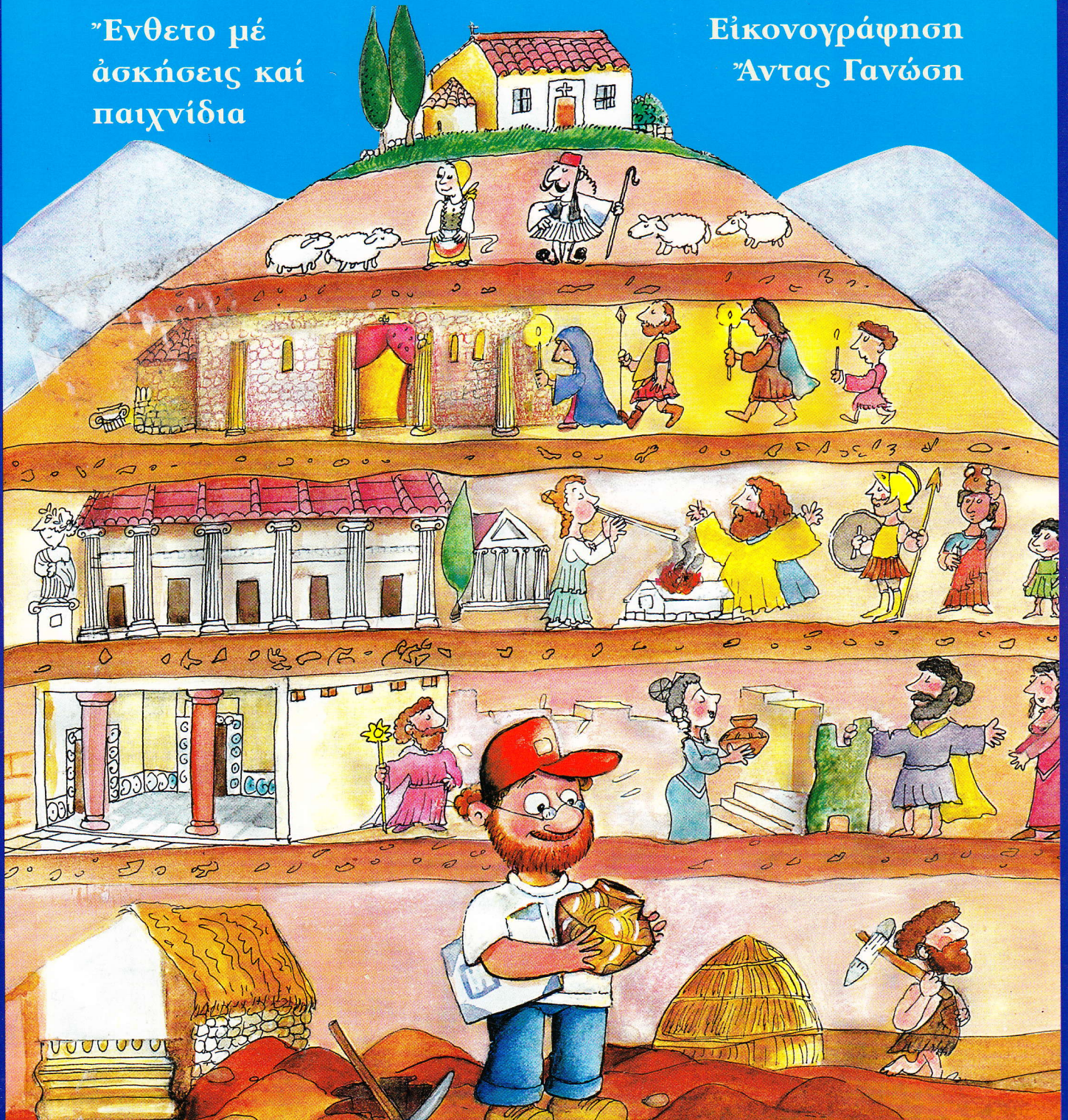
Πάνος Βαλαβάνης

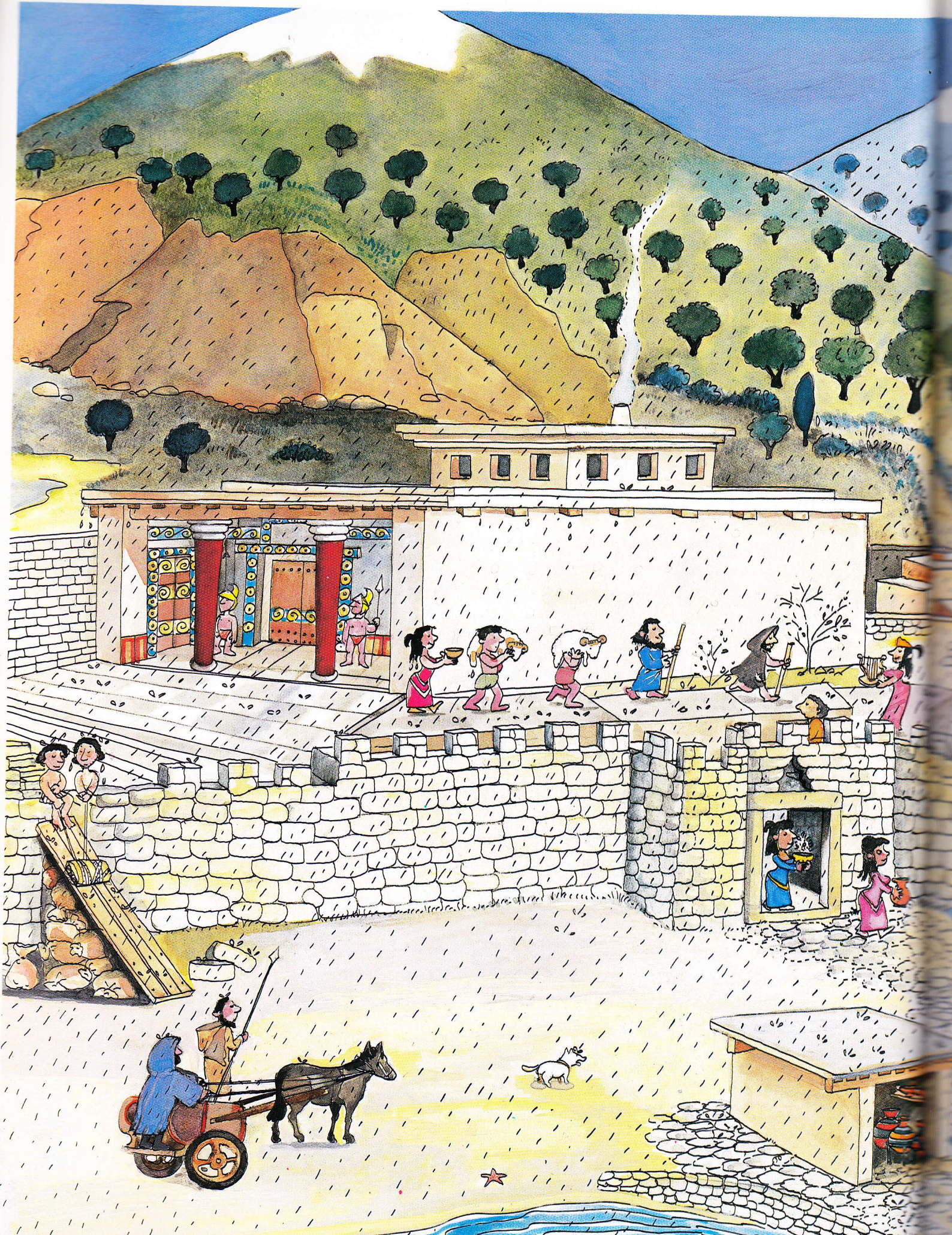
Ο ΛΟΦΟΣ ΜΕ ΤΑ ΚΡΥΜΜΕΝΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

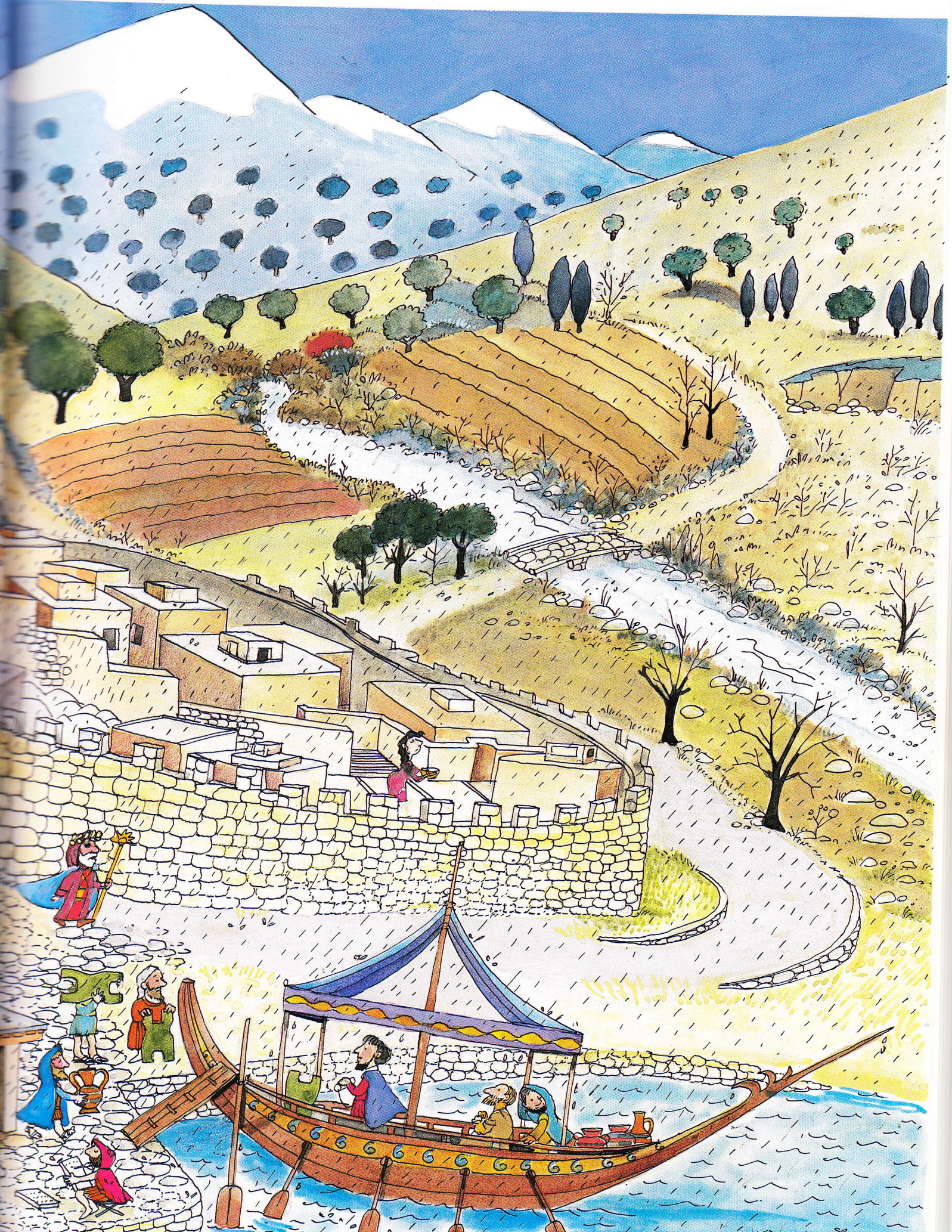
Τό χρονικό μιᾶς φανταστικῆς ἀνασκαφῆς

Ἔνθετο μέ
ἀσκήσεις καί
παιχνίδια

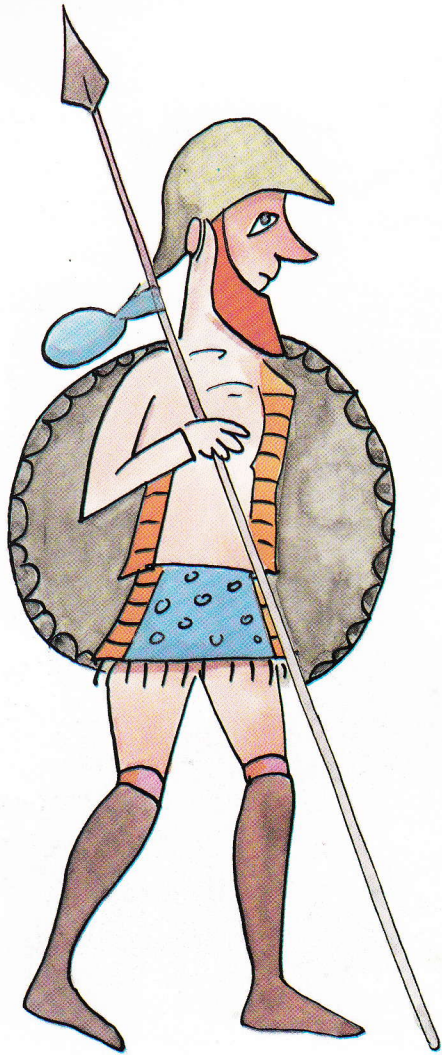
Εἰκονογράφηση
Ἄντας Γανώση

ΚΑΣΤΡΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΤΟΡΑ

Πέρασαν γύρω στις τρεις χιλιάδες χρόνια από τότε, και πάνω στην επιφάνεια της γης δέ φαινόταν τίποτε πού νά προδίδει τό παρελθόν. Ὁ τόπος ὅμως δέν εἶχε χάσει τό παραμικρό ἀπό τά στοιχεῖα τῆς σπουδαιότητας καί τῆς ὁμορφιᾶς του. Ἔτσι, ὅταν γύρω στό 1250 π.Χ. οἱ Μυκηναῖοι θέλησαν νά χτίσουν στήν περιοχή μιά μεγάλη ἀκρόπολη, διάλεξαν αὐτό ἀκριβῶς τό σημεῖο.

Τά τείχη ἄργησαν ἐδῶ νά ὀλοκληρωθοῦν, γιατί ἔπρεπε νά γίνουν μεγάλα καί ἀνθεκτικά. Ἡ ἀνακάλυψη καί χρήση τῶν μετάλλων, πού ἔμαθαν ἀπό τήν Ἀνατολή τοῦς προηγούμενους αἰῶνες, τοῦς ἔδωσε τήν εὐκαιρία ἐκτός ἀπό νέα ἀνθεκτικά ἐργαλεῖα, νά δημιουργήσουν καί καινούργια ὄπλα, πού ἄλλαξαν τίς συνθήκες τῶν πολέμων. Γι' αὐτό τά τείχη ἔπρεπε τώρα νά χτιστοῦν τόσο ψηλά καί γερά, ὥστε νά προξενοῦν φόβο στοῦς ἐχθρούς ἀλλά καί νά ἀντέχουν σέ μιά πιθανή πολιορκία. Οἱ πέτρες ἔπρεπε νά μεταφερθοῦν ἀπό μακριά καί μερικές ἦτανε πάρα πολύ μεγάλες. Ὅμως οἱ Μυκηναῖοι εἶχαν

ἀναπτύξει πολύ τίς τεχνικές γνώσεις τους, ἔχοντας ἀντιγράψει ἀρκετά ἀπό τοῦς πύο προχωρημένους σέ τεχνικά ἔργα λαοῦς τῆς ἐποχῆς, τοῦς Αἰγύπτιους καί τοῦς Χετταίους. Γιά νά ἀνεβάσουν ψηλά στό τεῖχος τοῦς μεγάλους ὀγκόλιθους, δημιουργοῦσαν κεκλιμένα ἐπίπεδα (ράμπες) ἀπό σάκκους μέ ἄμμο. Πάνω σ' αὐτά τοποθετοῦσαν ξύλινα μαδέρια στά ὁποῖα ἔσερναν τίς πέτρες βάζοντας ἀπό κάτω ξύλινα κυλινδρικά κατρακύλια. Ὅσο ὑψηλότερα ἀνέβαινε τό τεῖχος, τόσο περισσότερη ἄμμο πρόσθεταν. Μόλις δέ τελείωναν τό χτίσιμο, ἔβγαζαν τοῦς σάκκους καί ὅλα ἦταν ἔτοιμα.

Στό πύο ψηλό σημεῖο τῆς ἀκρόπολης ἔχτισαν τό μεγάλο ἀνάκτορο γιά τό βασιλιά καί τήν οἰκογένειά του. Αὐτός ἦταν ὁ ἀπόλυτος κύριος ὅλων. Ὅχι μόνον ἀρχηγός τοῦ κράτους καί τοῦ στρατοῦ ἀλλά καί θρησκευτικός ἀρχηγός, πατριάρχης. Μ' αὐτή του τήν ιδιότητα τόν βλέπουμε τώρα νά πορεύεται μέ μιά πομπή ἀπό

ΣΤΑ ΜΥΚΗΝΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

γυναίκες-ιέρειες, πού κρατώντας στά χέρια τους τελετουργικά άγγεϊα μέ προσφορές για τή θεά προχωροῦν άργά, χωρίς νά έπηρεάζονται άπό τήν μπόρα πού ξεσπασε ξαφνικά. Όλοι μαζί κατευθύνονται πρός τό πίσω μέρος τής άκρόπολης, όπου βρίσκεται τό θρησκευτικό κέντρο για νά τελέσουν θυσία.

Τήν ίδια ώρα φαίνεται άραγμένο στό λιμάνι ένα πλοίο πού είχε έλθει άπό τήν Κύπρο. Ό βασιλιάς, πού ήταν υπεύθυνος καί για τό έμπόριο καί για όλη τήν παραγωγή, είχε έλθει σέ συνεννόηση μέ τό φίλο του βασιλιά τής Κύπρου καί έκανε άπό κεϊ είσαγωγή χαλκού. Η Κύπρος παρήγε τόν καλύτερο χαλκό σέ όλη τή Μεσόγειο καί, μετά άπό μία πρώτη βασική έπεξεργασία, τόν τυποποιούσε σέ μορφή ταλάντων, δηλαδή μεγάλων πλακών βάρους περίπου 15-17 κιλών, πού μπορούσαν νά τίς μεταφέρουν στόν ώμο τους δυνατοί άνδρες. Τό χαλκό αυτό τόν διέθετε έπειτα ό μυκηναϊός βασιλιάς στους τεχνίτες του για νά κατασκευάσουν μέ τά σφυριά καί τά άμόνια χάλκινα όπλα για τό στρατό (ξίφη, κράνη, άσπίδες, αϊχμές δοράτων καί βελών) άλλά καί πολλά άλλα άντικείμενα άπό μέταλλο, πού είτε τά χρησιμοποιούσαν εκεί, είτε τά έξήγαν καί πάλι σέ άλλες περιοχές.

Έπειδή τήν έποχή εκείνη δέν είχε άκόμα έπινοηθεί τό νόμισμα, καί τό έμπόριο ήταν άνταλλακτικό, ως άνταπόδοση στους Κύπριους για τό χαλκό, οί Μυκηναϊοί πρόσφεραν άρωματικά λάδια. Τό άρωματικό λάδι, σαν τίς σημερινές κολώνιες, τό παρασκεύαζαν οί ίδιοι οί Μυκηναϊοί αναμειγνύοντας λάδι έλιās μέ άκριβά άρώματα πού είσῆγαν άπό τήν Άνατολή. Μετά τό τοποθετούσαν σέ ειδικά άγγεϊα, τούς φευδόστομους άμφορείς, πού τό στόμιό τους ήταν μέ τέτοιο τρόπο φτιαγμένο, ώστε νά μή χύνεται τό υγρό, άκόμα κι αν τό άγγεϊο έχανε τήν ίσορροπία του. Οί Μυκηναϊοί ήτανε γνωστοί στή Μεσόγειο καί για τά ώραϊα άγγεϊα πού ζωγράφιζαν άλλά καί για πολλά έργα τέχνης, όπως χρυσά κοσμήματα καί σφραγίδες άπό πολύτιμους λίθους, πού είχαν άντιγράψει άπό τούς Μινωίτες, οί όποιοι πρώτοι είχαν αναπτύξει τό μεγαλύτερο πολιτισμό στό Αίγαίο. Άπό τούς Κρητικούς δέν είχαν υίοθετήσει μόνον αυτά άλλά καί πολλά άλλα στοιχεία, όπως συμβαίνει συνήθως όταν ένας κατώτερος

πολιτιστικά λαός έρχεται σέ έπαφή μέ άλλον πό προοδευμένο. Χρειάζεται βέβαια καί τό μυαλό, γιά νά ξέρεις τί θά υίοθετήσεις καί πώς θά τό προσαρμόσεις στίς δικές σου ανάγκες. Καί οι Μυκηνάιοι, ως Έλληνες, διέθεταν άρκετό.

Η διαδρομή του πλοίου δέ θά ήταν ή συννηθισμένη πού έπαιρναν τά πλοία γιά τήν Κύπρο, δηλαδή άκολουθώντας τά μικρασιατικά παράλια. Κι αυτό δέν άποφασίστηκε άπό πρόληψη ή άπό φόβο, έπειδή στή διαδρομή αυτή είχαν βουλιάξει πρίν λίγους μήνες δύο τέτοια πλοία.

Άπλως τό πλοίο αυτό έπρεπε πρώτα νά σταματήσει στήν Κρήτη, γιατί ό Μυκηνάιος βασιλιάς ήθελε νά

στείλει κάποιο μήνυμα στό μεγαλύτερο έξάδελφό του, πού ήταν βασιλιάς στήν Κνωσό. Αυτή ή συνήθεια νά όρίζονται στήν Κρήτη βασιλείς άπό τήν κυρίως Έλλάδα, είχε άρχίσει περίπου διακόσια χρόνια πρίν, όταν οι Μυκηνάιοι, πού ήταν ισχυρότεροι στρατιωτικά, κατέλαβαν καί υπέταξαν τή μινωική Κρήτη. Άπό τό λιμάνι μέχρι τήν Κρήτη θά έκαναν περίπου πέντε μέρες καί ήλπιζαν πώς μέ εύνοϊκό άνεμο θά μπορούσαν νά βρίσκονται στήν Κύπρο σέ άλλες τρεις, άν κατόρθωνε τό πλοίο νά πιάσει ταχύτητα γύρω στους 8-10 κόμβους.*

Όλα τά έμπορεύματα πού εισάγονταν καί έξάγονταν άπό τό λιμάνι καταγράφονταν μέ κάθε λεπτομέρεια άπό τους λογιστές καί τους γραφείς του άνακτόρου. Ό γραφέας κρατούσε στό άριστερό μιά μαλακιά άκόμα πινακίδα πού μόλις είχε πλάσει άπό πηλό, καί, προφυλάσσοντάς την άπό τή βροχή, χάραζε μέ ένα μυτερό έργαλείο άριθμούς καί κάτι άλλα περίεργα σύμβολα, πού δήλωναν τά όνόματα των προϊόντων, τίς ποσότητες καί τους πελάτες πού άπευθύνονταν. Όταν ή κάθε πλάκα γέμιζε, τήν άφηνε νά ξεραθεί καί μετά τήν τοποθετούσε σέ σειρά μαζί μέ τίς άλλες σέ ειδικά ράφια μέσα στό ιδιαίτερο δωμάτιο του άνακτόρου πού χρησίμευε ως άρχείο. Ό γραφέας ένιωθε πολύ υπεύθυνος αλλά καί υπερήφανος γιά τή δουλειά αυτή: νά φανταστείτε, μιά φορά ό βασιλιάς τήν είχε άποκαλέσει “λειτούργημα”, γιατί μόνο λίγοι σέ όλο τό βασίλειο ήξεραν νά γράφουν καί νά διαβάζουν.

Η ζωή κυλούσε γενικά ήρεμα όσο καί δραστήρια στά μυκηναικά άνάκτορα γιά περισσότερο άπό 150 χρόνια. Βέβαια υπήρξαν καί περίοδοι μέ δυσκολίες καί προβλήματα, όπως τότε πού ό βασιλιάς μέ τό μεγαλύτερο μέρος του στρατού καί του στόλου έλειψαν πάνω άπό δέκα χρόνια στή μεγάλη έκστρατεία έναντίον τής Τροίας. Τελικά κατόρθωσαν νά κατακτήσουν καί νά καταστρέψουν τήν

* Κόμβος: Μονάδα μέτρησης ταχύτητας σέ πλοία=μίλια/ώρα. Τά άκτοπλοϊκά, μέ τά όποια ταξιδεύουμε στα νησιά, πλέον περίπου μέ 15-20 κόμβους.

άνταγωνίσριά τους πόλη, πού έλεγε τά Στενά καί δέν επέτρεπε στους Μυκηναίους νά άπλωθουν έμπορικά καί στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου.

Έπίσης, λίγα χρόνια άργότερα, ταλαιπωρήθηκαν άρκετά οί έννοικοι του άνακτόρου, όταν άναγκάστηκαν νά ξεσπιτωθουν για περισσότερο άπό δύο μήνες. Άφορμή ήταν μία μεγάλη φωτιά πού έκαφε τό έσωτερικό του άνακτόρου. Ποτέ δέν άνακαλύφθηκε ποιός καί γιατί τήν είχε βάλει. Άλλοι έλεγαν ότι ξεκίνησε άπό τήν έστία στην αίθουσα του θρόνου, άλλοι ότι ή χοντρή βασίλισσα-μήτηρ είχε άναποδογυρίσει τό λυχνάρι μέ τό λάδι καί άλλοι, οί πίο πονηροί, ισχυρίζονταν ότι ήταν έμπρησμός άπό τους άνθρώπους του φθονεροϋ άδελφοϋ του βασιλιά. Εϋτυχώς, είχαν καεί μόνο τά χαλιά, τά έπιπλα καί οί κουρτίνες, αλλά πρόλαβαν καί τήν έσβησαν πριν νά άρπάξουν οί πόρτες καί τά δοκάρια τής όροφής.

Οί έπισκευές έγιναν γρήγορα, αλλά φαίνεται πώς τά γεγονότα αυτά ήταν κακορίζικα καί άπό τότε τό βασιλειο πήρε τήν κάτω βόλτα. Οί δουλειές δέν πήγαιναν καλά καί στον κόσμο είχε πέσει φτώχεια καί γκρίνια. Καί σαν νά μην έφταναν όλ' αυτά, έφθασε καί μία φήμη ότι κάποιοι έχθροί πολύ άγριοι κατέβαιναν άπό τό Βορρά

καί κατέστρεφαν τά πάντα στό πέρασμά τους. Ό νεαρός καί άπειρος βασιλιάς είχε τρομοκρατηθεί. Μάζεψε γρήγορα τήν οικογένειά του -τή χήρα μητέρα του, τή γυναίκα του καί τά παιδιά του- καί μαζί μέ μερικούς άπό τους έμπιστους συνεργάτες του μπήκαν κρυφά σέ ένα πλοίο καί έφυγαν προς τά άνατολικά. Θα πήγαιναν νά μείνουν στη Μίλητο στη Μικρά Άσία, όπου είχαν φίλο τους έναν ντόπιο βασιλιά, μέ τόν όποιο δέν είχαν γνωριστεί προσωπικά αλλά διατηρούσαν άλληλογραφία για έμπορικά θέματα καί είχαν μάλιστα άνταλλάξει δύο φορές δώρα. Αυτός τους καλοδέχτηκε καί τους φιλοξένησε.

Τελικά οί έχθροί δέν κατέβηκαν μέχρι τό μέρος αυτό. Άλλαξαν κατεύθυνση. Όμως τό εγκαταλειμμένο άνάκτορο έρημώθηκε. Οί βροχές, τά χιόνια καί οί ζέστες τό διέβρωσαν καί λίγα χρόνια μετά σωριάστηκε σέ έρείπια, θάβοντας μαζί του καί τίς μνημες ενός μεγάλου πολιτισμοϋ. Έτσι, ό λόφος όλο καί μεγάλωνε...

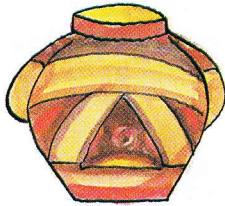

ΚΑΣΤΡΑ ΚΑΙ ΑΝΑΚΤΟΡΑ

1. Ένα αγγείο με παράξενο σχῆμα καὶ ὄνομα: ὁ ψευδόστομος ἀμφορέας.
“Τὰ ἀρωματικά λάδια δέν μπορούσαν νά χυθοῦν ὅταν τό αγγεῖο ἔχανε τήν ἰσορροπία του...”.

Ποιό ἀπό τά αγγεῖα εἶναι ἕνας ψευδόστομος ἀμφορέας; —

A

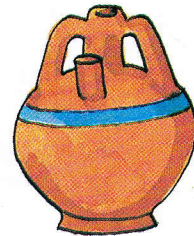
B

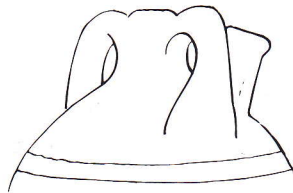
Γ

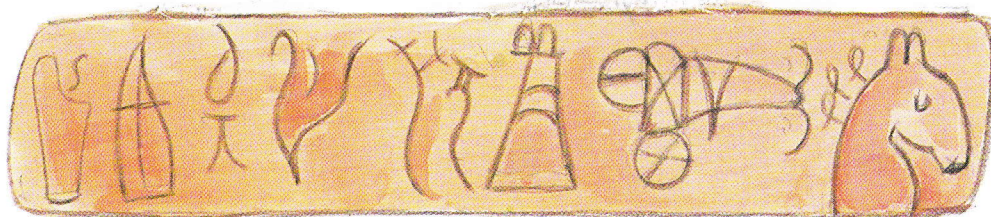
Δ

Νά ὀλοκληρώσεις τό σχέδιο τοῦ ψευδόστομου ἀμφορέα.

2. Εἶμαι γραφέας. Ἀντιγράφω τήν ἐπιγραφή πάνω σέ πηλό.

ΣΤΑ ΜΥΚΗΝΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

3. Θεατρικό-ομαδικό παιχνίδι:

Έτοιμασε στο σπίτι σου μία προσφορά για τή θεά. Μπορεί νά είναι ένα κέικ, τυροπιτάκια ή ότιδήποτε άλλο πού τρώγεται εύκολα. Μέ τούς συμμαθητές σου σχηματίστε πομπή κρατώντας ό καθένας τήν προσφορά του. Αφού τίς αναθέσετε στό βωμό τής θεᾶς, μπορείτε νά τίς φάτε, μοιράζοντας ό καθένας τή δικιά του μέ τούς άλλους.

4. Θεατρικό-ομαδικό παιχνίδι μέ θέμα τό εμπόριο στίς μυκηναϊκές πόλεις:
Παίζουν ό βασιλιάς, οι τεχνίτες, οι ἔμποροι.

Ό βασιλιάς διαπραγματεύεται τήν τιμή καί αγοράζει τήν πρώτη ὕλη από τούς ἔμπορους, τή δίνει στους τεχνίτες πού κατασκευάζουν τά προϊόντα καί μετά συνεννοείται μέ τούς ἔμπορους γιά τήν τιμή πώλησής τους καί τίς ποσότητες πού θέλουν νά πάρουν.

